

11. Kresťanstvo v Číne – do začiatku ópiových vojen

Prví kresťania v Číne; katolícka misia od 16. storočia: Jezuiti, spor o rity; prezívanie kresťanstva v Číne v druhej pol. 18. a prvej pol. 19. storočia

Prví kresťania v Číne – Nestoriáni

- úplne prví kresťania v Číne už okolo roku 60?
- 7. storočie – prvé písomné doklady → 635 – východná cirkev (označovaní „nestoriáni“)

Nestoriáni – Efezský koncil (431) – podstata Ježiša Krista. Nestorios (386 – 451 n. l.) tvrdil, že sa Ježiš stal Bohom až počas života. Jeho matka Mária bola podľa neho Kristorodička, nie Bohorodička. Jeho učenie počas koncilu odsúdené ako heretické.

ALE kresťania v 7. storočí v Číne nemali s Nestoriouovou náukou nič spoločné. Boli označovaní ako nestoriáni katolíckymi misionármi – hanlivé označenie.

- stéla nájdená neďaleko Xi'anu
- prvý misionár – Alopen/Aluoben
- 845 – cisársky edikt zakazuje cudzie náboženstvá

Turecké kresťanské princezné

- turecko-mongolský kmeň Keraiti (Öngüt) – od 13. storočia celý kresťanský („nestoriánske“ kresťanstvo)
- Keraitské princezné – manželky mongolských vládcov

Keraitská kresťanská princezná, bola matkou aj Kublajchána – Veľký mongolský chán, zakladateľ dynastie Yuan v Číne (1216-1294). Avšak to neznamenal, že by samotný Kublajchán bol kresťanom!

Misie k Mongolom

- V polovici 13. storočia pápež Inocent IV (1195–1254, p. 1243–1254) chcel nadviazať vzťahy s Mongolmi

Možní spojenci proti moslimom? Bájna ríša kňaza Jana?

- 1245–1253: 2 diplomaticko-náboženské misie k Mongolom

Obe boli vedené františkánmi, obe sa dostali do Karakorum, hl. mesto Mongolov pred dobytím dynastie Song a presídlením hl. mesta do Chánbaliku (dnešný Peking).

- 1293 - Ján z Montecorvina (1247-1328) prichádza ku Kublajchánovi – na územie Číny
- do konca 50tych rokov 14. storočia – úplne vymizli kresťania v Číne – mor v Európe, islam
- s pádom dynastie Yuan (1271–1368) – situácia pre „nestoriánskych“ kresťanov horšia

Jezuiti v Číne

Jezuiti – Tovarišstvo Ježišovo – založené 1534 Ignácom z Loyoly (1491-1556)

- jedným zo zakladateľov aj František Xaverský (1506-1552)

Snaha o evanjelizáciu celého sveta. Odišiel na misiu do Indie, neskôr založil misiu v Japonsku a následne sa snažil dostať do Číny – avšak nezískal povolenie a zomiera.

- Alessandro Valignano (1539–1606) v Macau zakladá jezuitskú kolej sv. Pavla

- **1583 - Michele Ruggieri (1543–1607) – ako prvý povolenie vstupu do Číny!**

Matteo Ricci 利玛竇 Li Madou (1552-1610)

- sa pridáva k Ruggierimu

- misia top-down → najprv konvertovať elitu (najlepšie priamo cisársky dvor) a následne masy

- od roku 1595 sa oblieka ako čínsky úradník

- vystupuje najmä ako filozof, moralista, učenec

- jezuiti – moderná veda

- 5 dôvodov, prečo sa stal Ricci slávnym v Číne: znalosť jazyka, znalosť kanonických kníh, matematika, zaujímavé predmety, kresťanská náuka

- pôvodné učenie Konfucia = (?) kresťanstvo

- nepriama evanjelizácia skrz učenie o vede a technológií, tolerancia voči konfuciánskym morálnym hodnotám a rituálom

Ricci o podobnosti kresťanstva s konfucianizmom:

Medzi všetkými pohanskými národmi, ktoré sú známe Európe, nepoznám žiaden, ktorý by robil menej chýb v Náboženstve [kresťanstve] ako čínsky národ v skorom staroveku. Vskutku, v ich knihách som našiel, že vždy uctievali zvrchované božstvo, ktoré nazývali Nebeský kráľ alebo Kráľ nebies a zeme [...].

Nikdy neverili v tak neslušné veci o Nebeskom kráľovi, iných duchoch, a jeho pomocníkoch ako to robili naši Rimania, Gréci, Egypťania a iné cudzie národy. Preto možno dúfať, vzhľadom k veľkej добрote Pána, že mnoho z ich starovekých učiteľov bolo zachránených v súlade s prirodzeným zákonom a so špeciálnou pomocou, ktorú Boh zvykne poskytovať tým, ktorí robia všetko čo je v ich silách, aby ju získali.¹

¹ Gernet Jacques (1985). *China and the Christian Impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 25. (Citované z D'Elia, Pasquale, M. *Fonti Ricciane*, 3 vols, 1. vol, Rome, Libreria dello Stato, 1942-9, pp. 108-925).

Shi Bangyao, inšpektor z provincie Fujian o prehlásení jedného konvertitu:

Od dôb Konfucia nie je možné v Číne napodobňovať Konfuciov vzor. Učenie o Pánovi Nebies [kresťanstvo] prišlo do Číny, aby učilo ľudí správať sa správne, a umožnilo každému človeku napodobňovať Konfucia.²

Literát Li Zhi (1527-1602) v liste priateľovi o Riccim (1637):

Avšak v skutočnosti neviem, prečo tu je. Myslím, že by bolo veľmi hlúpe, keby chcem nahradiť naše učenie o vojvodovi z Zhou a Konfuciovi. Takže to určite nebude ten dôvod.³

- 1601 prijatý na cisárskom dvore v Pekingu, 1602 povolenie trvalo sídlit' v Pekingu

- konvertiti: tzv. tri stĺpy evanjelizácie - : Xu Guangqi (1562-1633, pokrstený Paul v roku 1603), Li Zhizao (1565-1630, pokrstený Leon v roku 1610), Yang Tingyun (1557-1627, pokrstený Michael v roku 1612)

- Ricciho spolupracovníci a nasledovníci: Ferdinand Verbiest, Johann Adam Schall von Bell, matematik, astronóm a muzikológ Karel Slavíček

- kritika z kruhov čínskej elity

Barbari jednomyselne tvrdia, že ich Najvyšší Pán je totožný s Nebesami, ktoré Číňania uctievali. A tí, čo nasledujú ich doktrínu taktiež tvrdia: „Naša Čína vždy vzdávala poctu Nebesám.“ Avšak zároveň títo barbari vydali knihu Short Version of the Doctrine of the Master of Heaven, v ktorej je jasne napísané, že ich Najvyšší Pán sa narodil v konkrétnom roku počas vlády cisára Ai dynastie Han, že jeho meno je Ježiš [Yesu] a že jeho matka sa volala Mária [Yalima/Maliya]. Takže je to len barbar západných morí. Taktiež hovoria, že zomrel ukrižovaním zlými úradníkmi na konštrukciu v tvare znaku čísla desať. Takže je to len barbarský zločinec odsúdený na smrť. Ako by mohol byť odsúdený barbarský zločinec nazývaný Najvyšším Pánom? V ich argumentoch idú až tak ďaleko, že dokonca jasne tvrdia, že Najvyšší Pán zostúpil, aby sa narodil v Západnom kráľovstve. A oni majú tú drzosť škodiť ušiam cisára takýmito klamlivými vyhláseniami, ktoré sú tak proti slušnosti! Naozaj si predstavujú, že v našej Číne si nik nevšimne ich klamstiev?⁴

² Gernet Jacques (1985). *China and the Christian Impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 36. (Citované z Poxie ji, 1639, II, 32b, 1855).

³ Gernet Jacques (1985). *China and the Christian Impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 19. (Citované z Xu Fenshu (Continuation of the Book to be Burned), Zhonghua suju, Peking, 1975).

⁴ Gernet Jacques (1985). *China and the Christian Impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 56-57. (Citované z Huihuo xiedang hou gaoshi, Poxie ji, 1639, 8 vols., II, 22a-b, Japanese reprint, 1855).

O Riccim ako podvodníkovi:

V jeho knihách sa Ricci veľmi snaží aby nehovoril o zákonnom popravení Ježiša. Všetci z vrstvy vzdelancov boli podvedení a oklamani. Práve preto je Ricci veľkým zločincom. Avšak jeho spoločník, Schall, ktorý bol menej inteligentný, prezradil všetko o Ježišovi v jeho Jincheng shuxiang.⁵

Kritika Jezuitov - Spor o rity

- jedným z prvých kritikov Ricciho – Niccolo Longobardo
- 1628 – nie Shangdi 上帝, ale Tianzhu 天主
- od roku 1630 ďalšie katolícke rády z Európy – františkáni, dominikáni, augustiáni → kritika jezuitov – sťažnosti vo Vatikáne, debaty na európskych univerzitách
- mal by sa Shangdi zjednocovať s Bohom z Biblie? Malo by sa konvertitom povoliť uctievať predkov, cisára?
- 1645 –zakázané (čínske rituály) uctievať predkov pápežom Innocentom X. (1574–1655, p. 1644-1655), neskôr povolené pápežom Alexandrom VII. (1599–1667, p. 1655–1667)
- **1704 - Klement XI. (1649–1721, p. 1700–1721) zakázané čínske rity**
- Ironické – 1692 cisár Kangxi (1654-1722, c. 1661-1722) - tolerančný edikt voči kresťanstvu**
- 1706 – Kangxi – môžu ostať len tí misionári, ktorí nasledujú vzor Ricciho
- 1707 – hrozba exkomunikácie z Vatikánu
- **1721 – Kangxi zakazuje kázať misionárom**
- **1724 – kresťanstvo označené za xiejiao 邪教 - Yongzheng (1678–1735, c. 1723–1735)**
zheng 正 vs. xie 邪
- **1737 – Qianlong (1711–1799, c. 1735–1796) potvrdzuje zákaz**
- **1742 – pápež Benedikt XIV. (1675–1758, p. 1740 – 1758) potvrdzuje zákaz ritov**
- kresťanstvo zakázané až do roku 1840

Lokálne kresťanské spoločenstvá

- do 1840 kresťanstvo zakázané - ALE misionári stále na území Číny (obmedzene)
- často dochádzalo k prelínaniu kresťanstva s lokálnymi kultami

⁵ Gernet Jacques (1985). *China and the Christian Impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 57. (Citované z Xu Zongze Jincheng shixiangp. 373).

- nové elity
- ženy špeciálne postavenie
- konflikty medzi novou lokálnou kresťanskou elitou a misionármi

Kresťanstvo od druhej polovice 18. storočia do prvej ópiovej vojny (1839)

- kresťanstvo = 邪教
- misionári obvinení zo špionáže
- **prvé protestantské misie do Číny – 1807 – Robert Morrison (1782–1834)** – spolupráca s britskou Východoindickou spoločnosťou, preklad Biblie

Ďalšie protestantské misie:

Netherlands Foreign Missionary Society: Karl Friedrich August Gutzlaff (1803-1851)

American Board of Commissioners for Foreign Missions: Elijah Coleman Bridgman (1801-861), Samuel Wells Williams (1812-1884), Peter Parker (1804-1888) – prvý doktor ako misionár v Číne v roku 1834 – postavil prvú modernú čínsku nemocnicu v Kantone v roku 1835.

- Liang Fa 梁发 (1789-1855) – jediný čínsky protestantský vysvätený evanjelista pred rokom 1840 Spolupracoval s Robertom Morrisonom. Dôležitý jeho traktát *Quanshi liangyan Good words to exhort the age* pre taipingské povstanie.